

A magyar memoáriróadalom 1945—1980

A bibliográfia szerkesztője, *Faragó Éva* és a munkát közreadó Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyesen ismerte fel, hogy „az elmúlt évtizedekben egyre növekvő és mind szélesebb körű érdeklődés mutatkozik meg a memoáriróadalom iránt”. Ezt az érdeklődést hivatott kielégíteni a most megjelent, 689 tételt tartalmazó bibliográfia, amely az 1945 és 1980 közötti magyar nyelvű, magyar vonatkozású, idehaza és a szomszédos országokban kiadott memoáriróadalmat veszi számba.

A bevezetés, sajnos, több kérdést illetően bizonytalanságban hagy bennünket. Nem tudjuk meg, hogy teljességre törekvő vagy válogató bibliográfiáról van-e szó, nincs jegyzék a feldolgozott forrásokról, a recenziók közlésekor a válogatás szempontjairól. Ez utóbbi esetben minden bizonnyal válogatásról lehet csak szó, hiszen alig két tucat tétel ellenőrzésekor olyan nagyszámú hiányt tapasztaltunk, ami a teljességre törekvő bibliográfia esetében megbocsáthatatlan volna. Csak két példa: Schulhof Izsák *Budai krónikájáról* (26. tétel) 1979-ben négy kritika jelent meg, a *Rabok, követek, kal-márok az oszmán birodalomról* című antológiáról (644. tétel) 1977—78-ban nyolc ismertetést találtunk, a jelen bibliográfia viszont egyik esetben sem tud az ismertetésekről.

A szerkesztő jól birkózott meg a műfaji el-különítés nehéz feladatával, szempontjai — amikkel a terjedelem szabta korlátokat szem előtt tartva kizárja a gyűjtésből a kéziratos anyagot, a visszaemlékezések folyóiratközléseit — elfogadhatók. Nem foglal azonban állást az interjúkötetek tekintetében. Figyelme kiterjed például Huszár Sándor *Az író asztalánál. Beszélgetések kortárs írókkal* című kötetére (629. tétel), de mellőzi *Bertha Bulcsú, Garai Gábor, Simon István* írói interjúkat tartalmazó köteteit.

A bibliográfia időrendi szerkezeti felépítése az irodalomtörténeti korszakolás helyett történeti évszámokhoz kötött fejezetbeosztást követ, azonban az első történeti korszak évszámait két okból is helyteleníthetjük. Az 1526-os kezdődátumot maga a bibliográfia dönti meg, amikor leírja *Kottaner Jánosné* emlékiratát (13. tétel), amely 1439—1440-ben keletkezett. A felvilágosodás kezdetét pedig tudvalevőleg nem 1790-re, hanem 1772-re teszi az irodalomtörténeti hagyomány. Az öt nagy történeti korszakot, amelyeken belül a szerzői betűrend az elrendezés alapja, a gyűjteményes kötetek és az emlékiratokról szóló irodalom felsorolása követi. A szerkesztőnek nehéz dolga volt a köteteket ismertető tárgyszerű annotációk megfogalmazásával, és néha nem is tudta elkerülni a cím- vagy az önisméltés buktatóját. A Bethlen Miklós-önéletrész regisztrálásakor például először 14, majd 4 sorban annotálja ugyanannak a műnek két különböző kiadását (7., 11. tétel). Ilyen esetben utalókkal megoldható lett volna a magyarázat, ahogyan *Böloni Györgyné* köteteinél is, amelyeknél az életrajzi adatok kétszeri közlése kétféle évszámot is eredményez (82., 174. tétel). Hasznos lett volna a többszerzős kötetek esetében a szerzők felsorolása a semmitmondó annotáció („tanulmányok, visszaemlékezések” stb.) helyett. Az ilyen, annotáció nélküli kötetcímekkel: *Emlékezések a kezdetre* vagy *Emlékezések* (609., 610. tétel) pedig végképp nem tudunk mit kezdeni.

A címléírások formai megoldásai az egyszerűsége törekedve jól segítik a gyors tájékozódást, bár a No. és a p. kiírása el is maradhatott volna. A leírások viszont nem élnék a folyóiratcím-rövidítés lehetőségével, pedig egy pontos rövidítésjegyzék segítségével rengeteg helyet takaríthattak volna meg. Nem hisszük ugyanis, hogy olyan régi és egységesen elfoga-

dott rövidítés, mint az *ItK* vagy *It* helyett minden esetben ki kell írni a teljes címet.

A kötet legnagyobb hiányossága a nyugati magyar irodalom elmaradt feldolgoása. Ez hosszadalmas gyűjtőmunkát igényelt volna, de lehetetlen róla lemondani. Remélhetőleg egy újabb, javított és bővített kiadásban már ez

sem fog hiányozni. A bibliográfia így lesz nemcsak hiánypótló, de az olvasók és kutatók haszonnal forgatható segédkönyve is. (*Szerk. Faragó Éva. 1983. [1984.] Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, 135 l. 40 Ft*)

Németh S. Katalin

A magyar irodalom román bibliográfiája

Domokos Sámuel alapvető román—magyar irodalmi könyvészeti (*A román irodalom magyar bibliográfiája 1831—1960; 1961—1970*. Bukarest, 1966, Irodalmi Kiadó; 1978, Kriterion) után a Kriterion Kiadó gondozásában, romániai magyar közreműködőkkel végre elkészült a magyar—román irodalmi — nyelvi, népköltészeti, művelődéstörténeti — kapcsolatok bibliográfiájának első kötete is, *Réthy Andor és Váczy Leona* munkája, mely *Magyar irodalom románul 1830—1970* címmel jelent meg.

Köllő (Engel) Károly irodalomtörténésznek, a kötet szakellenőrének adatgazdag és tömör bevezető tanulmánya — *A magyar irodalom román fogadtatásának másfél évszázada* — részben a bibliográfia nyomán, részben saját (a könyvészet időhatárain és forráskörén túlmenő) kutatásai alapján értekezik tárgyáról. Méltatja a már elhunyt Réthy Andor úttörő könyvészeti érdemeit, s feltárja e kötet megszületésének körülményeit.

Váczy Leona (Réthy Andor munkájának méltó örököse, végső megszerkesztője) *Eligazítójából* minden lényeges gyűjtőköri és módszertani kérdéssel megismerkedhetünk. (A magyar irodalom és román fogadtatásának politikai földrajzi határait azonban jó lett volna pontosabban meghatározni.) *A forrásmunkák jegyzéke* a romániai (erdélyi) és magyarországi nemzeti (hungarika) bibliográfiákat, illetve folklorisztikai és irodalomtudományi szakbibliográfiákat, repertóriumokat, életrajzi és irodalmi lexikonokat, kézikönyveket sorolja fel — erős válogatással. Kár, hogy a hosszú átfu-

tási idő miatt az utóbbi 2—3 év irodalomtörténeti kézikönyveit már nem vehette figyelembe. Még inkább sajnálatos, hogy az *átnézett román folyóiratok jegyzéke* (egyben rövidítésjegyzéke), amely az előszó szerint 240 tétel volt, *sehhol sem található*. Egy megközelítőleg 500 periodikumot felsoroló külön *folyóirat-mutató* tájékoztat ugyan a feldolgozott folyóiratokról, közöttük azonban szerepelnek a tanulmányokban tárgyalt periodikumok leírásai is.

A bibliográfia *tematikai-műfaji határai* igen tágak, sokrétűek. A szakirodalom aránya meghaladja a Domokos-féle bibliográfiáékét. Tehát korántsem pusztán műfordítás-bibliográfia ez, mint a címből ítélve gondolhatnánk! Az első fő tematikai egység itt is a *Népköltészet*; a második a *Nyelvészet*, amely Domokosnál nem szerepelt fő fejezetként; a harmadik a szorosabb értelemben vett magyarországi *Magyar irodalom*; a negyedik fő fejezet a *Romániai magyar irodalom*. Az utóbbi két fő irodalmi fejezethez külön-külön csatlakoznak az *Írók* című, kiemelt személyi bibliográfiai részek, amelyek több mint kétharmadát teszik ki a terjedelemnek 559 magyarországi, illetve 357 romániai magyar szerző fordításban megjelent műveinek és a róluk szóló irodalomnak a bemutatásával. Az „írók” fogalma igen tág: a szépirodón kívül irodalomtörténészek, kritikusok, néprajzosok, nyelvészek, művészek (például filmrendezők) is kereshetők a szerzők között.

Az írókról és műveikről a következő műfaji tagolásban kapunk képet: a) *önálló kötetek*, ismertetésekkel együtt, b) *gyűjtemények*, amelyekben a szerző is szerepel, utalószzerű leírás-